

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Цей переклад підготовлений Радою Європи в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018-2021 роки та фінансований за рахунок коштів на рівні Плану дій, наданих Естонією, Ірландією, Латвією, Литвою, Ліхтенштейном, Люксембургом, Нідерландами, Норвегією, Польщею, Румунією, Туреччиною, Угорщиною, Фінляндією, Чеською Республікою, Швейцарією, Швецією та Канадою.

This translation is produced by the Council of Europe within the framework of the Council of Europe Action Plan for Ukraine 2018-2021 and funded with Action Plan-level funds provided by the Czech Republic, Estonia, Finland, Hungary, Ireland, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, the Netherlands, Norway, Poland, Romania, Sweden, Switzerland, Turkey and Canada.

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА PARASKEVA TODOROVA ПРОТИ БОЛГАРІЇ

(Заява №37193/07)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

25 березня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

25/06/2010

Це рішення стало остаточним на підставі статті 44 § 2 Конвенції. До нього можуть бути внесені редакційні зміни.

У справі Paraskeva Todorova проти Болгарії,

Європейський суд з прав людини (п'ята секція) на засіданні Палати у складі:

Пер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,

Ренате Єгер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),

Райт Марусте (Rait Maruste),

Марк Вілігер (Mark Villiger),

Ізабель Бєро-Лефєвр (Isabelle Berro-Lefèvre),

Здравка Калайджієва (Zdravka Kalaydjieva), *судді*,

і Клаудія Вєстердік (Claudia Westerdiek), *секретар секції*,

Розглянувши справу на закритому засіданні 2 березня 2010 року,

Проголошує наступне рішення, ухвалене у вказаний день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа була відкрита за заявою (№ 37193/07), поданою проти Республіки Болгарія її громадянкою, пані Параскевою Тодоровою («заявниця»), яка звернулась до Суду на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод («Конвенція») 9 серпня 2007 року.

2. Заявниця, якій було надано правову допомогу, була представлена пані С. Стефановою і паном М. Екімджієвим, адвокатами з Пловдива. Уряд Болгарії («Уряд») був представлений уповноваженою особою, пані Светлою Атанасовою з Міністерства юстиції.

3. Заявниця стверджує, зокрема, що болгарські суди кримінальної юрисдикції, які визнали її винною у шахрайстві, навели дискримінаційне мотивування для відмови у відстроченні виконання покарання у вигляді позбавлення волі, і що її кримінальна справа не була розглянена неупередженим судом.

4. 5 вересня 2007 року Голова палати, уповноваженої розглядати справу, задовольнив клопотання заявниці розглянути її заяву у пріоритетному порядку (стаття 41 Регламенту). 28 січня 2008 року Голова вирішив комунікувати заяву Уряду. Він також вирішив, як дозволяє стаття 29 § 3 Конвенції, що палата висловиться водночас щодо прийнятності і щодо суті.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявниця народилась у 1952 році і мешкає у селищі Труд округу Пловдив. Вона громадянка Болгарії і належить до етнокультурної ромської меншини.

6. У 2005 році, у невстановлений день, прокуратура округу Пловдив відкрила кримінальне провадження проти заявниці за шахрайство; її, зокрема, було обвинувачено у заволодінні у шахрайський спосіб сумою у 2 600 болгарських левів (приблизно 1 300 євро) і прикрасами певної G.S. 23 грудня 2005 року її справу було передано до суду округу Пловдив для постановлення вироку.

7. Під час судового розгляду суд заслухав свідків сторін обвинувачення і захисту, зібрав документальні докази і висновки експертизи. Заявниця стверджувала, що у день згаданих подій, 12 липня 2005 року, вона перебувала у місті Златіца, котре розташоване на відстані приблизно 100 км від села, де проживає потерпіла, тому що відвідувала лікаря, до якого звернулась через погане самопочуття. На підтвердження цього вона надала довідку від лікаря і попросила допитати співмешканку свого сина. Під час виступу у суді її адвокат наголосила на тому, що поліція не виявила у домівці заявниці ні значних грошових сум, ні прикрас. Вона оспорювала правомірність процедури опізнання заявниці, проведеної на стадії попереднього слідства, і звернула увагу суду на суперечності у показах свідків обвинувачення щодо віку і зовнішнього вигляду особи, котра вчинила щодо потерпілої шахрайські дії. Адвокат наполягала на тому, що перша з трьох свідків обвинувачення, сусідка, побачила, як жінка ромського походження підійшла до потерпілої і заговорила з нею, але вона не змогла опізнати цю особу. До того ж, під час процедури опізнання і у судовому засіданні другий свідок обвинувачення, інша сусідка, заявила, що не певна у тому, чи заявниця є жінкою, яка говорила із потерпілою. Щодо третього свідка захисниця заявниці зауважила, що йдеться про онучку потерпілої і запропонувала суду не брати до уваги її покази. Адвокат визнала, що заявниця була попередньо засуджена за крадіжки. Водночас, останній вирок щодо неї було постановлено двадцять років тому.

8. Під час виступу у суді окружний прокурор запропонував суду визнати заявницю винною у діяннях, у яких її було обвинувачено: її опізнала потерпіла і двоє свідків обвинувачення. Покази третього свідка підтверджують висновок про те, що заявниця у шахрайський спосіб заволоділа грошима і прикрасами потерпілої. Він запропонував суду не брати до уваги покази свідка захисту, яка є родичкою заявниці. З огляду на наявність у даній справі пом'якшувальних обставин та на

стан здоров'я заявниці, прокурор висловився на користь умовного покарання і вироку, близького до мінімуму, передбаченого Кримінальним кодексом..

9. 29 травня 2006 року суд округу Пловдив, у складі професійного судді і двох непрофесійних засідателів (*съдебни заседатели*), постановив вирок, яким визнав заявницю винною у тому, що вона скоїла шахрайство щодо G.S., і засудив її до трьох років позбавлення волі. Мотивувальна частина вироку була надана стороні захисту у червні 2006 року і була завірена підписом професійного судді, який головував на засіданні окружного суду. На початку мотивувальної частини, поміж іншими особистими даними, котрі мали допомогти ідентифікувати заявницю, такі як дата і місце народження, місце проживання і єдиний ідентифікаційний номер, було також зазначене ромське походження. У мотивувальній частині, у викладенні фактів, суд визнав за встановлене, що підсудна у шахрайський спосіб потрапила до житла потерпілої, змусивши її повірити у те, що її родина потерпає від чорної магії, яку вона може розвіяти. Скориставшись довірливістю G.S., вона заволоділа грошима і прикрасами, які потерпіла зберігала вдома. Суд обґрунтовував свої висновки показами свідків обвинувачення, які визнав узгодженими з іншими отриманими доказами. Суд не врахував показів свідка захисту, котра пояснила, що у липні 2005 року підсудна відвідувала родичів у Златіці і там же звернулась до лікаря. Суд відмовився брати до уваги медичну довідку, надану заявницею: хоча у ній і було зазначено дату 12 липня 2005 року, проте після облікового номеру не було вказано жодної дати, як то зазвичай робиться. Окрім того, лікар засвідчив цей документ своєю печаткою, але печатка лікувального закладу була відсутня. Суд вирішив, що має бути призначене покарання у вигляді трьох років позбавлення волі з огляду на рівновагу у даній справі між пом'якшувальними і обтяжуючими обставинами. Поміж обтяжуючими обставинами було зазначено негативні особистісні характеристики підсудної, її попередні судимості, відсутність постійного місця роботи, тяжкість діянь, у яких її обвинувачено, розмір суми, якою вона заволоділа, а також її поведінка. Суд визнав пом'якшувальною обставиною літній вік заявниці.

10. Окружний суд відмовився призначати відстрочку виконання покарання у вигляді трьох років позбавлення волі з наступних причини:

«Рішення про накладення дійсного покарання у вигляді позбавлення волі у цій справі впливає з юридичного зобов'язання суду (стаття 66 Кримінального кодексу) визначити, чи відстрочення виконання вироку відповідає цілям кримінального покарання. Суд вважає, що в даному випадку це не так, тим більше, що існує почуття безкарності, особливо серед представників меншин, для яких умовне покарання не є справжнім покаранням (це стосується загальної профілактики). Більш того, цей висновок однаково справедливий щодо

спеціальної профілактики - виконання накладеного вироку не дозволить [заявниці] вчиняти інші кримінальні правопорушення і [дозволить їй] виправити її поведінку і перевиховатись. »

11. Заявниця оскаржила цей вирок у апеляційному порядку. Вона вважала, що суд ґрунтував свої висновки на показах свідків обвинувачення, котрі не підтверджували її причетність до діянь, у яких її було обвинувачено, і що суд першої інстанції відмовився долучати докази, що підтверджували позицію захисту. За її клопотанням суд округу Пловдив допитав лікаря, який видав довідку, а також медсестру, яка працювала разом з ним. Обое підтвердили, що заявниця звернулася до медичного кабінету вранці 12 липня 2005 року через високий артеріальний тиск. Огляд було завершено через двадцять хвилин. У судовому виступі адвокат заявниці повторила свої аргументи, наведені у суді першої інстанції стосовно достовірності показів свідків обвинувачення і алібі заявниці (див. параграф 7 вище), а також стверджувала, що суд першої інстанції врахував етнічну приналежність заявниці для того, щоб мотивувати свій вирок. Адвокат запропонувала окружному суду виправдати її клієнтку або призначити умовне покарання.

12. 16 жовтня 2006 року суд округу Пловдив залишив вирок суду першої інстанції без змін. Він знову повторив покази свідків обвинувачення, які визнав підтвердженими іншими доказами. Суд не взяв до уваги покази співмешканки сина заявниці через те, що визнав їх недостатньо точними. Суд визнав, що, дійсно, як і стверджувала заявниця, 12 липня 2005 року вона звернулася до лікаря у місті Златіца. Проте, за відсутності будь-яких вказівок щодо точного часу, коли мав місце візит до лікаря, суд вирішив, що, з огляду на вказану тривалість консультації і відстань між Златіцею і селом, де мешкає потерпіла, підсудна теоретично і практично мала можливість потрапити до житла G.S. у час, вказаний свідками, тобто приблизно ополудні того ж дня. У частині вироку щодо доречності відстрочення виконання покарання окружний суд висловився наступним чином:

«Суд апеляційної інстанції погоджується із мотивуванням недоцільності застосування відстрочення покарання щодо Параскеви Тодорової. Суд повністю погоджується з думкою суду першої інстанції про те, що можливість відстрочення виконання покарання не відповідає цілям загальної і спеціальної профілактики, оскільки, з одного боку, створюватиме почуття безкарності, а, з іншого боку, не перешкоджатиме [заявниці] повернутись до кримінально караної поведінки, і покарання не матиме запобіжного наслідку щодо інших членів суспільства. ».

Це рішення не могло бути оскаржене шляхом звичайної касаційної скарги.

13. 6 листопада 2006 року заявниця звернулася до Верховного касаційного суду зі скаргою, передбаченою статтею 422, частина 1, пункт 5 Кримінально-процесуального кодексу. Вона стверджувала, що

вирок щодо неї є несправедливим, суперечить національному законодавству і міжнародним конвенціям, ратифікованими Болгарією, включно зі статтею 6 § 1 Конвенції, і є дискримінаційним. Заявниця просила вищий суд переглянути її справу або змінити рішення окружного суду.

14. Захисник заявниці у своєму захисному поданні до суду вищої інстанції оспорював, зокрема, мотивування судів у частині, що стосувалась призначення покарання і відмови відстрочити його виконання. Він стверджував, що жоден із документів у справі не міг бути підставою для висновку про існування негативних даних щодо особи заявниці. Після попередніх вироків її судимості були погашені, і тому суди були зобов'язані не враховувати попередні судимості як обтяжуючі обставини. Беручи до уваги відсоток безробітних у країні у віці заявниці, відсутність постійного місця роботи теж не могло вважатись такою обставиною. Щодо тяжкості діяння, то вона була частиною кваліфікації кримінального правопорушення, щодо якого було постановлено вирок, і тому суди не могли використовувати той же аргумент для його кваліфікації як обтяжуючу обставину. Водночас, відповідно до усталеної практики національних судів, сума грошей, якою вона ніби-то заволоділа, не є значною. Рішення судів не призначати відстрочення виконання покарання заявниці було мотивоване її приналежністю до етнокультурної меншини. Адвокат заявниці стверджував, що це мотивування засвідчувало упередженість, виявлену судом, який визнав заявницю винною.

15. Рішенням від 5 червня 2007 року Верховний касаційний суд залишив скаргу заявниці без задоволення. Верховний суд вирішив, що суди нижчих інстанцій правильно встановили факти, спираючись на належні докази, зібрані під час кримінального слідства і судового розгляду. Вони правильно кваліфікували встановлені факти як шахрайство і встановили тривалість призначеного покарання, беручи до уваги тяжкість діяння і особу заявниці, врахувавши кримінальні правопорушення, скоєні нею в минулому. Верховний касаційний суд погодився, що були наявні формальні умови для відстрочення виконання покарання, беручи до уваги те, що судимості заявниці були погашені. Водночас, суд вирішив, що призначення реального покарання було виправданим з наступних підстав:

«Як було справедливо встановлено [судами нижчих інстанцій], виконання покарання було необхідним і виправданим з соціальної точки зору. У такий спосіб і [кримінальне покарання] матиме знеохочувальний наслідок щодо інших членів суспільства. ».

II. ВІДПОВІДНІ ВНУТРІШНІ ПРАВО І ПРАКТИКА

А. Принцип рівності перед законом

16. Стаття 6, частина 2, Конституції проголошує принцип рівності громадян перед законом і забороняє будь-яке обмеження їхніх прав або будь-які привілеї, засновані, поміж іншим, на расовій або етнічній приналежності. Стаття 11, частина 2 Кримінально-процесуального кодексу від 2006 року (далі КПК) зобов'язує суди, прокуратуру і органи кримінального слідства однаково застосовувати закон до усіх громадян.

В. Кримінальний кодекс

17. Відповідно до статті 66 Кримінального кодексу, суд може відстрочити виконання покарання у вигляді позбавлення волі, якщо тривалість вироку не перевищує трьох років, і якщо відповідна особа ще не була засуджена до позбавлення волі за вчинення злочину публічного обвинувачення, і якщо суд визнає, що цілі кримінального покарання можуть бути досягнуті без накладення реального покарання. Водночас, наявність попередньої судимості в принципі не перешкоджає застосуванню статті 66 Кримінального кодексу, якщо судимість погашена (див., наприклад, *Решение № 13 от 25.01.2001г. на ВКС по н.д. № 700/2000г., II н.о.*).

18. Відповідно до статті 36 Кримінального кодексу, накладення кримінального покарання переслідує наступні цілі: виправити поведінку засудженої особи і заохотити її дотримуватися закону і моралі; запобігти тому, щоб вона скоювала інші кримінальні правопорушення; запобігти скоєнню злочинів іншими членами суспільства і заохотити їх дотримуватися закону і моралі.

С. Оскарження остаточного вироку, постановленого судом другої інстанції

19. Відповідно до статті 346 КПК, вирoki, постановлені окружним судом у другій інстанції, якщо вони залишають в силі рішення судів першої інстанції, не можуть бути оскаржені шляхом подання звичайної касаційної скарги.

20. Водночас, ці вирoki можуть бути оскаржені на підставі таких же недоліків, які виправдовують подання касаційної скарги (недотримання матеріального або процесуального права або призначення несправедливого покарання), до Верховного касаційного суду за процедурою, передбаченою статтею 422, частина 1, пункт 5 КПК. Така скарга, яку законодавець визначив у розділі КПК,

присвяченому поновленню кримінального провадження, може бути подана засудженою особою через суд першої інстанції (стаття 424, частина 2) і протягом шести місяців, починаючи від моменту постановлення рішення судом другої інстанції (стаття 421, частина 3 КПК).

21. Якщо Верховний касаційний суд встановить існування одного зі згаданих порушень матеріальних чи процесуальних норм, то він має скасувати рішення суду нижчої інстанції і може направити справу для повторного розгляду, припинити кримінальне провадження, виправдати підсудного або змінити оскаржуваний вирок (стаття 425, частина 1 КПК).

**D. Поновлення провадження у судах кримінальної юрисдикції
внаслідок постановлення рішення Європейським судом з
прав людини**

22. Відповідно до статей 420, частина 1, 421, частина 2 і 422, частина 1, пункт 4 КПК, генеральний прокурор зобов'язаний подати клопотання про поновлення кримінального провадження щодо засудженої особи протягом місяця після рішення Європейського суду з прав людини, яким буде встановлене порушення Конвенції, якщо встановлене порушення має особливе значення для наслідків кримінального провадження. Верховний касаційний суд є органом, уповноваженим постановляти рішення у таких справах.

ПРАВО

**I. ЩОДО СТВЕРДЖУВАНИХ ПОРУШЕНЬ СТАТТІ 14 В
СУКУПНОСТІ ЗІ СТАТТЕЮ 6 § 1 КОНВЕНЦІЇ**

23. Заявниця стверджує, що відмова національних судів відстрочити виконання призначеного їй покарання заснована на мотиві її приналежності до ромської меншини. Вона вважає, що такий підхід судів, який вона називає відкрито дискримінаційним, порушив її право на справедливий судовий розгляд, і що мотивування вироку окружного суду явно засвідчує упередженість судді. Заявниця стверджує також про відсутність у національному праві засобів правового захисту, які могли б виправити таке становище. Вона посилається на статті 6 § 1, 13 і 14 Конвенції. Суд вважає, що скарги заявниці слід розглядати з точки зору статті 14 в сукупності зі статтею 6 § 1. Відповідні частини цих статей Конвенції звучать так:

Стаття 14

«Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою – статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою. » ;

Стаття 6 § 1

«Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. (...) ».

А. Прийнятність

24. Суд зазначає, що заявниця подала свою заяву 9 серпня 2007 року, тобто менш ніж через шість місяців після того, як Верховний касаційний суд постановив своє рішення від 5 червня 2007 року, але більш ніж через шість місяців після вироку від 16 жовтня 2006 року, постановленого окружним судом Пловдива. Суд також зазначає, що відповідно до внутрішнього законодавства, рішення окружного суду було остаточним (див. параграф 19 вище), і що рішення Верховного касаційного суду від 5 червня 2007 року було постановлене поза рамками звичайного касаційного провадження. За таких обставин Суд вважає, що головне питання, яке постає стосовно прийнятності даної заяви, полягає у тому, чи заявниця дотрималась шестимісячного строку, передбаченого статтею 35 § 1 Конвенції.

25. Суд нагадує, що правила щодо шестимісячного строку і вичерпання засобів внутрішньо-правового захисту, передбачені статтею 35 § 1 Конвенції, тісно пов'язані між собою. Дійсно, шестимісячний строк починає перебігати починаючи від моменту ухвалення остаточного рішення у рамках вичерпання засобів внутрішньо-правового захисту (див., поміж іншим, *Paul i Audrey Edwards проти Сполученого Королівства* (déc.), № 46477/99, 7 червня 2001). Останнє правило зобов'язує заявника подавати тільки ті скарги, які є за звичайних умов доступними і достатніми в рамках внутрішньо-правового порядку, аби дозволити отримати відшкодування стверджуваних порушень (*Kiiskinen проти Фінляндії* (déc.), № 26323/95, CEDH 1999-V (витяги)). Так стаття 35 § 1 не вимагає вичерпання надзвичайних або дискреційних засобів внутрішньо-правового захисту, і рішення, ухвалене внаслідок такого провадження, зазвичай не вважається «остаточним внутрішнім рішенням» для обчислення шестимісячного строку (див., поміж іншим, *Berdzenichvili проти Росії* (déc.), № 31697/03, CEDH 2004-II (витяги)). Тому Суд не може перейти до розгляду даної заяви щодо суті, доки не встановить, що засіб, реалізований заявницею, а саме, передбачений статтею 422,

частиною 1, пунктом 5 КПК, є загальнодоступним і ефективним засобом усунення стверджуваних порушень Конвенції.

26. Суд, по-перше, зазначає, що національне право дозволяє засудженій особі звернутись безпосередньо до Верховного касаційного суду зі згаданою заявою протягом строку, який не виглядає надмірним (див. параграф 20 вище). Подання такого клопотання не залежить ні від дозволу, ні від схвалення з боку адміністративних чи судових органів. У даній справі заявниця скористалась цією можливістю для оскарження саме упередженості суду першої інстанції і мотивування його рішення про застосування до неї реального покарання (параграфи 13 і 14 вище). Тому Суд вважає, що скарга, передбачена статтею 422, частиною 1, пунктом 5 КПК, була доступною для заявниці як теоретично, так і практично.

27. Стосовно ефективності розпочатого провадження Суд зазначає, що згадана скарга дозволяє відповідній особі посилатись на ті ж порушення, як і у рамках звичайного касаційного оскарження (параграф 20 вище). Верховний касаційний суд, в свою чергу, має широкий перелік повноважень у рамках згаданого провадження: він може скасувати вирок і направити справу до судів нижчої інстанції для повторного розгляду; він може також змінити оскаржуване рішення, припинити провадження або виправдати підсудного (параграф 21 вище).

28. Суд також зазначає, що уповноважений суд вивчив усі питання щодо суті кримінального обвинувачення проти заявниці: встановлення фактів, їх юридичну кваліфікацію, належний характер покарання і можливість відстрочення його виконання (параграф 15 вище). До того ж, згадане провадження відбулось у короткі строки: заявниця звернулась до уповноваженого суду менш ніж через місяць після постановлення оскаржуваного вироку (див. параграфи 12 і 13 вище), а Верховний касаційний суд постановив своє рішення без тривалих зволікань (параграф 15 вище). Дійсно, клопотання заявниці було зрештою відхилене. Проте, з огляду на положення внутрішнього права та інші належні обставини справи, Суд не може закидати заявниці, що вона спробувала скористатись засобом правового захисту, передбаченим статтею 422, частиною 1, пунктом 5 КПК, який був для неї безпосередньо доступним, і який міг усунути стверджувані недоліки щодо справедливості судового розгляду стосовно неї.

29. Тому Суд вважає, що рішення від 5 червня 2007 року Верховного касаційного суду є «остаточним внутрішнім рішенням» у розумінні статті 35 § 1. Тому дана заява була подана в межах шестимісячного строку, передбаченого цим положенням Конвенції.

30. Суд констатує також, що згадані скарги не є явно необґрунтованими у розумінні статті 35 § 3 Конвенції, і щодо них

немає жодних інших підстав для неприйнятності. Тому їх слід проголосити прийнятними.

В. Щодо суті

31. Суд перш за все зазначає, що заявниця скаржиться, з одного боку, на дискримінаційне мотивування вироку щодо неї, яким було призначено реальне покарання, а, з іншого боку, - на відсутність неупередженості внутрішніх судів, які ухвалили і підтвердили це рішення через підхід, який полягав у тому, щоб враховувати її етнічне походження у рамках призначення їй покарання. Суд вважає за належне розглянути спочатку скаргу щодо мотивування рішень внутрішніх судів в контексті заборони дискримінації у реалізації гарантій справедливого судового розгляду.

1. Щодо стверджуваного дискримінаційного характеру мотивування судових рішень

а) Аргументи сторін

32. Заявниця стверджує, що відмова суду першої інстанції відстрочити виконання призначеного їй покарання була мотивована її приналежністю до ромської меншини. Вона стверджує, що всі інші умови, передбачені кримінальним правом для застосування покарання з відстрочкою виконання у її справі були дотримані, але суд призначив їй покарання у вигляді трьох років позбавлення волі незважаючи на те, що її попередні судимості, які мали місце більш ніж двадцять років тому, були погашені. Водночас суд першої інстанції наклав на неї реальне покарання виключно на тій підставі, що покарання з відстрочкою виконання не могло сприйматись серйозно, особливо поміж меншинними групами. Заявниця вважає, що цей аргумент стосується безпосередньо її приналежності до ромської меншини, що вона вважає доказом того, що за однакових обставин представник етнокультурної більшості країни не отримав би покарання у вигляді реального позбавлення волі. До того ж суди вищої юрисдикції долучились до аргументів, наведених судом першої інстанції.

33. Уряд категорично заперечує проти цього твердження і вважає, що заявниця не зазнавала дискримінаційного ставлення, заснованого на її етнічній приналежності. Він нагадує, що, відповідно до національного права, призначення кримінального покарання має відповідати двом завданням: загально-превентивне, спрямоване на знеохочення інших членів суспільства скоювати кримінальні правопорушення, і спеціально-превентивне, спрямоване на те, щоб перешкодити засудженому скоювати рецидиви. Для правильного застосування законодавчих положень стосовно призначення покарання

з відстрочкою, національні суди повинні враховувати ці два аспекти знеохотуального наслідку покарання, а також належні обставини кожної конкретної справи.

34. Уряд вважає, що суди правильно застосували внутрішнє право, оскільки виключно призначення реального покарання могло знеохотити як заявницю, так й інших членів суспільства, від скоєння шахрайства. Уряд вважає, що у мотивувальній частині вироку суд першої інстанції просто підкреслив, що можливе призначення покарання з відстрочкою породило б почуття безкарності у всіх членів суспільства, без різниці приналежності до тої чи іншої етнокультурної групи. Уряд стверджує, що в процесі ухвалення оспорюваного вироку той факт, що заявниця була ромського походження, не відіграв жодної вирішальної ролі.

b) Оцінка Суду

35. Суд нагадує, що хоча він і не повинен діяти замість національних судів, оцінюючи факти і тлумачачи внутрішнє право, проте він має переконатись, що провадження у конкретній справі, оцінюючи в цілому, мало справедливий характер, як того вимагає стаття 6 Конвенції (див. поміж багатьма іншими *Tejedor García проти Іспанії*, 16 грудня 1997, § 31, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VIII ; *Van Kück проти Німеччини*, № 35968/97, §§ 46 і 47, CEDH 2003-VII).

36. Стаття 14 забороняє будь-яку виправдану відмінність у користуванні гарантованими Конвенцією правами і свободами, засновану на одному з критеріїв, перерахованих у цій статті у невичерпний спосіб, включно з етнічною або расовою приналежністю відповідної особи. Суд вже мав нагоду висловлюватись щодо того, за яких умов мотивування рішення національних судів порушує положення статей 14 і 6 § 1 Конвенції в сукупності. Суд, зокрема, вважає, що коли рішення національних судів запроваджує різницю у ставленні, засновану виключно на одному з критеріїв, перерахованих у статті 14, то держава-відповідач зобов'язана виправдати таку різницю у ставленні. За відсутності такого виправдання, статті 14 і 6 § 1 Конвенції будуть знехтувані (*Schuler-Zraggen проти Швейцарії*, 24 червня 1993, § 67, série A № 263; *Moldovan проти Румунії*(№ 2), №№ 41138/98 і 64320/01, §§ 139 et 140, CEDH 2005-VII (витяги)).

37. Повертаючись до даної справи, і беручи до уваги згадані принципи, напрацьовані у практиці Суду, а також з огляду на аргументи, наведені сторонами (див. параграфи 32 - 34 вище), Суд вважає за належне встановити перш за все, чи аргументація національних судів спричинила різницю у ставленні на шкоду заявниці, засновану на її етнокультурній приналежності. За потреби, Суд має зупинитись на тому, чи згадана різниця у ставленні була об'єктивно і розумно виправдана державою-відповідачем.

38. Суд зазначає, що у мотивувальній частині вироку від 29 травня 2006 року щодо доцільності відстрочення виконання призначеного покарання, суд першої інстанції мав встановити, як і мав зробити відповідно до національного права, чи загально-превентивна і спеціально-превентивна цілі могли бути досягнені без виконання покарання у вигляді позбавлення волі (див. параграфи 17 і 18 вище). Мотивуючи свій висновок щодо загальної превентивності, суд першої інстанції посилався на існування загального почуття безкарності у суспільстві, підкресливши, зокрема, обсяг цього явища у випадку членів груп меншин, «для яких вирок з відстроченням покарання не є вироком» (параграф 10 вище).

39. Суд погоджується з тим, що у оцінці стримуючого наслідку покарання щодо інших членів суспільства суд може бути змушений взяти до уваги явища більш або менш загального характеру, такі як, наприклад, стан злочинності у країні, сприйняття громадськістю того чи іншого злочину або можливе існування атмосфери суспільної небезпеки. Однак такі зауваження суду, на думку Суду, повинні спиратися на певну фактичну основу; проте Суд зазначає, що національний суд не посилався на будь-який аргумент або факт, здатний обґрунтувати його висновок.

40. Суд не переконаний аргументами Уряду, відповідно до яких оскаржуване мотивування суду було спрямоване на все суспільство, і що етнічна приналежність заявниці відігравала лише незначну роль у оцінці суду (див. параграф 34 вище). Суд зазначає, що суд першої інстанції однозначно згадав ромське походження заявниці поміж особистими даними, котрі мали ідентифікувати її, на самому початку мотивувальної частини вироку (див. параграф 9 вище). Зауваження щодо існування почуття безкарності у суспільстві, яке мало цілком загальний характер, було зосереджене на групах меншин і, відповідно, на самій заявниці: її було засуджено до реального покарання. Суд вважає, що таке твердження, разом з етнокультурним походженням заявниці, могло викликати у громадськості, а також у заявниці, відчуття, що суд хотів у даній справі застосувати вірцеве покарання для ромської громади, засудивши до реального покарання особу, яка належить до цієї меншинної групи.

41. Суд вважає, що інші обставини посилюють враження про існування різниці у ставленні на шкоду заявниці у рамках кримінального провадження. Суд зазначає, що у своєму виступі у окружному суді прокурор висловився на користь покарання з відстрочкою, беручи до уваги переважання пом'якшуючих обставин у даній справі, а також стан здоров'я заявниці (див. параграф 8 вище). Хоча окружний суд не зобов'язаний приставати на пропозицію прокурора щодо можливості відстрочення покарання, тим не менш аргумент щодо стану здоров'я заявниці був замовчаний у

мотивувальній частині рішення окружного суду, тоді як це питання могло мати певну вагу у визначенні того, чи потрібно застосовувати реальне покарання. Водночас, відмова із суто формальних підстав врахувати надану заявницею медичну довідку (див. параграф 9 вище), котра була важливим доказом на підтвердження її алібі, мало певною мірою посилити враження від заявниці.

42. Суд також нагадує, що контроль з боку верховних судових органів є особливо важливим у випадку скарг стосовно недотримання гарантій справедливого судового розгляду, оскільки вони можуть виправити помилки первинного судового розгляду і скасувати оскаржуване рішення (див. *mutatis mutandis Kyprianou проти Кіпру* [ВП], № 73797/01, § 134, CEDH 2005-XIII; *Chmelirь проти Республіки Чехія*, № 64935/01, § 68, CEDH 2005-IV). Суд зазначає, що заявниця порушила у судах вищої інстанції, однозначно і щодо суті, скаргу стосовно дискримінаційного мотивування вироку суду першої інстанції (див. параграфи 11, 13 і 14 вище). Необхідно констатувати, що ці скарги не були враховані ні окружним судом, ні Верховним касаційним судом.

43. До того ж, ці суди повністю повторили мотивування, наведене окружним судом, щодо відмови у відстроченні виконання покарання (див. параграфи 12 і 15 вище) і аргумент щодо дискримінаційного характеру її засудження до реального покарання не був однозначно розглянений жодним судом. Звичайно, стаття 6 § 1 не зобов'язує національні суди детально відповідати на всі аргументи сторін спору (див. *mutatis mutandis Hiro Balani проти Іспанії*, 9 грудня 1994, § 27, série A № 303-B). Водночас, на думку Суду, йшлося про належне заперечення, відповідь на яке мала особливу важливість, з огляду на обставини справи. Тож національні суди не виправили помилку суду першої інстанції і не розвіяли серйозні сумніви щодо його дискримінаційного характеру.

44. Для Суду цих доказів достатньо, аби констатувати, що заявниця дійсно зазнала інакшого поводження, заснованого на її етнічній приналежності, через неоднозначне мотивування рішення судів накласти на неї покарання у вигляді реального позбавлення волі.

45. Суд констатує також, що уряд-відповідач у своїх зауваженнях оскаржував винятково існування дискримінаційного поводження щодо заявниці і не надав жодних доказів, які дозволяли б виправдати встановлену у даній справі різницю у поводженні (див. параграфи 33 і 34 вище). Суд, зі свого боку, не вбачає жодних обставин об'єктивного характеру, які могли би виправдати таке становище. Суд у зв'язку з цим має підкреслити серйозність становища, оскаржуваного заявницею, оскільки в сучасному багатокультурному європейському суспільстві викорінення расизму стало пріоритетною ціллю усіх держав-учасниць (див. *Sander проти Сполученого Королівства*, №

34129/96, § 23, CEDH 2000-V). суд також зазначає, що принцип рівності громадян перед законом захищений Конституцією Болгарії, і що Кримінально-процесуальний кодекс зобов'язує суди застосовувати кримінальне законодавство однаково щодо усіх громадян (див. параграф 16 вище). Необхідно констатувати, що у даній справі оспорюване мотивування судів, схоже, порушило ці принципи.

46. Суд не розмірковуватиме над тим, якими був би результат кримінального провадження проти заявниці, якби національні суди не взяли до уваги її етнічну приналежність, відмовляючи їй у застосуванні покарання з відстроченням. Водночас, Суд вважає, що у даній справі оспорюваний підхід судів спричинив встановлення не виправданої різниці в поводженні щодо користування гарантіями справедливого судового розгляду, заснованої на етнічній приналежності заявниці. Тому щодо цього мало місце порушення статті 14 в сукупності зі статтею 6 § 1 Конвенції.

2. Щодо неупередженості національних судів

47. Заявниця стверджує також про відсутність неупередженості національних судів через наведену ними аргументацію, котрою було обґрунтоване рішення про застосування до неї реального покарання. З огляду на встановлення порушення статті 14 в сукупності зі статтею 6 § 1 стосовно мотивування вироку щодо заявниці, і беручи до уваги особливі обставини справи, Суд вважає, що не постає жодного окремого питання щодо неупередженості національних судів. Тому немає потреби окремо досліджувати цю скаргу заявниці.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

48. Відповідно до статті 41 Конвенції,

« Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або Протоколів до неї, і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію. »

A. Шкода

49. Заявниця вимагає 50 000 євро (EUR) на відшкодування моральної шкоди. Вона вважає, що найбільш належним усуненням порушення її прав, гарантованих статтями 14 і 6 § 1, було б поновлення кримінального провадження щодо неї.

50. Уряд вважає, що сума, про яку просить заявниця на відшкодування моральної шкоди, є надмірною.

51. Суд вважає, що заявниця повинна була зазнати моральної шкоди внаслідок виявленого порушення її права, гарантованого

статтею 14 в сукупності зі статтею 6 § 1 Конвенції. Суд вважає, що встановлення порушення згаданих статей не є достатнім, у розумінні статті 41 Конвенції. Судячи за справедливістю, як вимагає того це ж положення, Суд вважає, що слід надати заявниці суму у 5 000 EUR на відшкодування моральної шкоди.

52. Суд також нагадує, що, відповідно до напрацьованої практики, у випадку порушення статті 6 Конвенції необхідно якомога швидше створити для заявника становище, рівноцінне до того. У якому він знаходився б, якби не було порушення вимог цього положення (*Piersack проти Бельгії* (стаття 50), 26 жовтня 1984, § 12, série A № 85). Рішення, що встановлює порушення, спричиняє для держави-відповідача юридичне зобов'язання не лише сплатити зацікавленій особі суми, призначені у якості справедливої сатисфакції, але й обрати, під контролем Комітету Міністрів Ради Європи, загальні і/або, за потреби, індивідуальні заходи, котрі можуть бути запроваджені у її внутрішній правовій системі задля припинення встановленого Судом порушення, а також за можливістю усунути його наслідки у такий спосіб, аби якомога повніше відновити становище, що мало місце до цього порушення (*Plaşci і Інші проти Молдови і Росії* [ВП], № 48787/99, § 487, CEDH 2004-VII). Зокрема, у випадку недотримання однієї з гарантій статті 6 § 1 Конвенції, найбільш належне виправлення полягає у тому, аби, в принципі, переглянути справу в судовому порядку або поновити провадження у доцільний час і з дотриманням вимог статті 6 (див. *Lungoci проти Румунії*, № 62710/00, § 56, 26 січня 2006, і *Yanakiiev проти Болгарії*, № 40476/98, § 90, 10 серпня 2006, щодо права на доступ до суду; *Sotoguyi проти Італії*, № 67972/01, § 86, CEDH 2004-IV, щодо права на участь у судовому розгляді; і *Gençel проти Туреччини*, № 53431/99, § 27, 23 жовтня 2003, і *Tahir Duran проти Туреччини*, № 40997/98, § 23, 29 січня 2004, щодо відсутності незалежності і неупередженості судів, котрі розглядають справу).

53. У даній справі Суд зазначає, що оскільки він встановлює порушення одного з положень Конвенції, то положення Кримінально-процесуального кодексу зобов'язують генерального прокурора просити про поновлення провадження у судах кримінальної юрисдикції. Тому це положення має дозволити заявниці отримати перегляд її справи. У кожному випадку, з огляду на характер порушення, встановленого у даній справі (параграф 46 вище), а також беручи до уваги особливі обставини справи, Суд вважає, що найдоцільнішим відшкодуванням було б поновлення кримінального провадження.

В. Видатки і витрати

54. Заявниця просить також 3 068 EUR на відшкодування видатків і витрат, яких вона зазнала у зв'язку з провадженням в Суді, або ж еквівалент 42 годин праці адвоката за тарифом 70 EUR за годину, а також витрати на поштові відправлення і переклад. Вона надала договір з адвокатом, а також квитанцію за сплату послуг. Вона просила Суд постановити про пряме перерахування цієї суми на рахунок її представників.

55. Уряд вважає, що висловлена сума є надмірною і невиправданою. Він підкреслює, що розумний характер оплати праці адвокатів за провадження у Суді має бути встановлений відносно мінімальних чинних тарифів у провадженні у національних судах.

56. Відповідно до практики Суду, заявник може отримати відшкодування тільки тих видатків і витрат, які були дійсно зроблені, є необхідними і мають розумний обсяг. Стосовно тарифу 70 EUR за годину, Суд зазначає, що він не може вважатись таким, що перевищує звичайну вартість години праці адвоката, наприклад, у великих юридичних компаніях Болгарії (див. *mutatis mutandis Anguelova проти Болгарії*, № 38361/97, § 176, CEDH 2002-IV).

57. Суд також констатує, що заявниця надала достатні підтверджуючі документи щодо заявленої суми загалом. Беручи до уваги надані документи і згадані критерії, Суд вважає, що заявлена сума не є ні надмірною, ні невиправданою. Після вирахування суми, наданої заявниці Радою Європи у вигляді правової допомоги, а саме, 850 EUR, Суд присуджує їй суму у 2 218 EUR на відшкодування видатків і витрат, яка має бути перерахована на рахунок її представників.

С. Пеня

58. Суд вважає за доречне, щоб пеня за несвоєчасну сплату була в розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, яка діє упродовж прострочення періоду виплати, плюс три відсотки.

З ЦИХ ПРИЧИН СУД, ОДНОГОЛОСНО,

1. *Проголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушення статті 14 в сукупності зі статтею 6 § 1 Конвенції через мотивування рішень національних судів;
3. *Постановляє*, що немає потреби розглядати окремо скаргу заявниці щодо неупередженості національних судів;
4. *Постановляє*,
 - а) що держава-відповідач має сплатити заявниці, протягом трьох місяців, починаючи з дня, коли дане рішення стане остаточним відповідно до статті 44 § 2 Конвенції, наступні суми, конвертовані у болгарські леви за курсом, чинним на момент розрахунку:
 - i. 5 000 EUR (п'ять тисяч євро), включно з будь-якими податками, які заявниця у зв'язку з цим має сплатити, на відшкодування моральної шкоди;
 - ii. 2 218 EUR (дві тисячі двісті вісімнадцять євро), включно з будь-якими податками, які заявники у зв'язку з цим мають сплатити, на відшкодування видатків і витрат зроблених в ході провадження у Суді;
 - б) по закінченні зазначених вище трьох місяців і до остаточного розрахунку, на названу суму нараховуватимуться відсотки в розмірі граничної кредитної ставки Європейського центрального банку, яка діє упродовж прострочення періоду виплати, плюс три відсотки;
5. *Відхиляє* решту вимог щодо справедливої сатисфакції.

Складено французькою мовою і письмово повідомлено 25 березня 2010 року, відповідно до правила 77 §§ 2 і 3 Регламенту Суду.

Клаудія Вестердік
секретар

Пер Лоренцен
Голова